

Een ultranatuurlijke manier van groenbeheer

Toename biodiversiteit en binding wijkbewoners met dank aan de schapen

De inzet van schaapskuddes vormt een groot onderdeel van het integraal onderhoud door Sight Landscaping in Nijkerk. Veluwe heideschapen begrazen hier in de wijk Corlaer zo'n 24 tot 26 hectare, wat zorgt voor een verscheidenheid aan kruiden in de vegetatie. De schapen zijn zeer populair en hebben zelfs een eigen Facebookpagina met zo'n 900 volgers.

Auteur: Sylvia de Witt

Sight Landscaping is al circa dertig jaar in beeld bij de gemeente Nijkerk. Dit is echter de eerste keer dat het bedrijf hier een bestek heeft aangenomen waarin schapen de hoofdrol spelen. Die worden sinds april ingezet om bermen, gazons en taluds te begrazen in de wijk Corlaer. De komst van de schapen is te danken aan de nog nieuw te bouwen wijk Doornsteeg, die de komende jaren zal worden ontwikkeld. De wijk wordt gebouwd door toekomstige bewoners, omwonenden, ontwikkelaars en ondernemers gezamenlijk; zij zullen ook betrokken zijn bij het onderhoud van het groen. 'Een onderdeel daarvan is straks ook de inzet

van de schaapskudde in het maaibeheer', vertelt Alexander den Dikken, medewerker Infra & Wijkbeheer van de gemeente Nijkerk. 'Omdat het nog jaren duurt voordat deze wijk klaar is, zijn wij in november 2015 in de wijk Corlaer alvast begonnen met een proef om schapen in te zetten voor het groenbeheer. De proef bleek succesvol; daarom worden er straks ook schapen ingezet in de nieuwe, duurzame wijk.'

Ontwikkeling vegetatie sturen

Maar eerst besloot de gemeente Nijkerk, na de succesvolle proef, samen met Sight Landscaping

de komende jaren permanent schapen in te zetten voor het groenbeheer. Hierbij gaat het om zo'n 250 schapen, verdeeld over twee groepen. 'In april zijn we begonnen met één grote groep', vertelt schaapherder Paul Aalbers van Landschapsbeheer 't Groene Veld. 'Die bleek echter niet overal inzetbaar. Het beeld dat de schapen achterlieten, was niet goed genoeg om op deze manier verder te gaan. Sommige stukken grond waren namelijk te lang en te smal, waardoor ze veel heen en weer moesten lopen. Daarom is de kudde nu in twee groepen verdeeld.' Eerst werd de kudde opgedeeld in een grote groep

6 min. leestijd

ACTUEEL

Bewonersavond

Sight Landscaping had nog niet eerder met een schaapskudde gewerkt.

‘Dit is dus compleet nieuw voor ons,’ vertelt regiodirecteur Henk Vrijhof. ‘Wij moesten voor dit bestek een plan van aanpak maken. Niet alleen de schaapskudde was onderdeel van het bestek, maar ook de burgerparticipatie. De betrokkenheid van de burger bij het groenonderhoud is hierbij de hoofddoelstelling van de gemeente Nijkerk.’

Voor de aanbesteding nam Sight daarom contact op met de schaapherder en werd er een plan opgesteld, dat uiteindelijk ook is beoordeeld door de gemeente Nijkerk.

Sight Landscaping organiseerde samen met de wijk een bewonersavond om de schaapskudde te introduceren. Vrijhof had van tevoren wel op klachten van bewoners gerekend, maar die bleken minimaal. Hoezo klachten?

‘Van een wekelijks gemaaid gazon ga je toch over naar een ruiger type begroeiing,’ verduidelijkt teamleider wijkbeheer Rien Loman. ‘Als de omgeving daarover niet tijdig wordt geïnformeerd, zal dat vragen oproepen.’

Geen zeurende schapen

De inschatting van het aantal keren dat de schapen – die van april tot begin december worden ingezet – op bepaalde stukken moeten grazen, is inmiddels bijgesteld. De eerste schatting was zo’n vier keer per jaar, maar op sommige gedeelten is de productiviteit minder dan geschat werd. Daarom komen de schapen nu op sommige plaatsen twee keer en op andere wat vaker. Als op bepaalde loca-

ties veel kruiden groeien, wordt een ronde overgeslagen om deze eerst volop te laten bloeien.

Aalbers: ‘Zo is op het talud vooral begraasd ten behoeve van de klaproos.’

De straat De Sloep heeft een watergang die dwars door de wijk heen gaat. De taluds naar de watergang toe worden begraasd. Aan de ene kant grazen de schapen ten behoeve van de kruiden; aan de andere kant – de schaduwzijde – grazen ze wat vaker, omdat daar de brandnetel groeit. Er worden telkens kleine stukken gebied afgerasterd. De schapen zoeken immers eerst wat ze het lekkerst vinden. Door de week betekent dat elke dag een verplaatsing, zodat ze in korte tijd alles wegvreten. Daardoor kunnen de schapen ook onder druk worden gezet om de minder gewilde grassoorten te eten.

‘De bewoners zijn voorgelicht. Ze weten dat ze de schapen geen brood moeten voeren; daarvoor hangen er ook bordjes,’ vertelt de schaapherder.

‘Brood vinden de schapen namelijk enorm lekker,

Henk Vrijhof, regiodirecteur Sight Landscaping.

van honderdvijftig en een kleinere groep van vijftig schapen, want in het begin waren er tweehonderd dieren. Nadat er nog vijftig schapen bij gekomen waren, werd de kudde opgedeeld in een groep van honderdvijftig en een van honderd dieren.

‘Met één grote groep wordt er te veel gelopen, op zoek naar het lekkerste gras. Dat doen schapen als eerste; ze eten eerst de eiwitrijkste, productiefste grassen,’ vervolgt Aalbers. ‘Dat is ook een van de speerpunten van een schaapskudde; je kunt er de ontwikkeling van de vegetatie mee sturen.

Wanneer je op het juiste moment begraast, kiest een schaap eerst voor de eiwitrijkste, productiefste grassen. En als je ze op tijd weer weghaalt, komt de kruidenvegetatie niet in de verdrukking door de snelgroeïende eiwitrijke grassen. Je gaat de concurrentieslag tussen de grassen en de kruiden aan. Er is gekozen voor het Veluws heideschaap, omdat dit dier een uitgebreider menu heeft. Het zorgt ervoor dat de diversiteit aan kruiden juist toeneemt in de monotone vegetatie.’

Teamleider wijkbeheer Rien Loman, toezichthouder Gijs van Essen en medewerker infra wijkbeheer Alexander den Dikken.

Schaapherder Paul Aalbers

maar ze worden er erg zeurderig van. Als de bewoners vaak brood zouden voeren, komen de schapen met z'n allen naar het hek en lopen ze continu te blaten. Je wilt echter geen overlast veroorzaken; dat is niet prettig in een woonwijk. Ze hebben meer dan genoeg aan het gras. Mensen associëren schapen misschien met een kinderboerderij, maar dat voeren zou funest zijn voor het project. Hetzelfde geldt voor honden. Op veel stroken worden honden uitgelaten. Wij vertellen de mensen dat er stroomdraad op onze flexibele afrastering zit; ze moeten dus oppassen met hun hond als ze langs de schapen lopen.'

Finetunen vanuit basisplan

De schapen worden niet bijgevoerd, zodat ze het terrein zo goed mogelijk kunnen begrazen. Hun productiefste uren maken ze als de bewoners aan het werk zijn. Daarna hebben de herder en zijn schapen veel aanspraak. Bewoners gaan met hun kinderen naar de schapen toe, want dat trekt enorm. Vrijhof: 'De bewoners vinden het ontzettend leuk. Als alles goed gaat, gaan we hier nog zes jaar mee door. Op 25 juni hebben we een schaapscheerdersfeest georganiseerd. En waarschijnlijk komt er ook nog een soort uitzwaaifeest als de schapen in december weggaan.'

Van december tot half januari gaan de schapen naar een weiland bij een boer en daarna gaan ze op stal om af te lammeren. Half maart gaan ze weer naar buiten en in april worden ze ingezet om te begrazen.

'Tijdens de uitvoering bleek dat we her en der wat dingen moesten aanpassen', zegt Den Dikken. 'Het vraagt wel enige flexibiliteit van de aannemer en de opdrachtgever om tot een goed resultaat te komen. Door een gebied een aantal keren te laten begrazen, leer je het pas goed kennen; dan kun je het daarna nog beter doen. Je begint met een basisplan en vandaaruit ga je finetunen.'

'Voor ons was het natuurlijk wel even wennen', meent Vrijhof. 'We hebben van tevoren een schatting gemaakt van het aantal gazons dat we met de schapen konden bewerken, maar dat hebben we na enige tijd iets teruggebracht. Sommige terreinen waren te kleinschalig voor de inzet van schapen; die worden weer gemaaid als gazon.'

Niet ineens vijftig schapen meer opvoeren

In dit bestek wordt nu zo'n 75 procent begraaasd en 25 procent gemaaid. 'Eerder hadden we het idee dat dit 90-10 zou worden, of 85-15', legt projectleider Bert van Ommen van Sight Landscaping uit. 'Maar daar zijn we van teruggekomen.'

Schapen vreten niet meer of minder per dag; het is een constante. Dit was een goed groeiseizoen, dus ze doen er nu langer over om de wijk rond te komen. Bij een seizoen met meer droge periodes en dus minder groei zullen de schapen de vierkante meters sneller afwerken.

'Werken met een schaapskudde is je aanpassen aan de seizoenen', zegt de schaapherder.

Vrijhof: 'Bij het beheer met machines kunnen we tijdelijk wat meer arbeid inzetten om alles op beeld te houden. Maar je kunt niet ineens even vijftig schapen meer opvoeren. De opdrachtgever verwacht echter wel dat alles op beeld gehouden wordt. Met schapen ga je daar iets anders mee om. Het is goed dat er op kwaliteit wordt aangestuurd,

of je nou met schapen werkt of met machines: je moet kwaliteit blijven leveren.'

Toezichthouder Gijs van Essen is verantwoordelijk voor het toezicht in de buitenruimte en overlegt daarom vaak met de schaapherder. 'Ik kreeg in het begin wel wat meldingen van bewoners, maar die zijn goed opgelost. Dit beheer met schapen is een wereld van verschil, maar komt het totale beeld ten goede. Elke melding is ook een kans om met de burger in contact te komen. Als je die melding goed oplost, ontstaat er meer betrokkenheid bij het onderhoud.'

Toegevoegde maatschappelijke waarde

'Een belangrijk uitgangspunt bij de inzet van schapen was het vergroten van de biodiversiteit', stelt Den Dikken van de gemeente Nijkerk. 'Maar de voornaamste doelstelling was toch de toegevoegde maatschappelijke waarde voor de bewoners. De schapen hebben veel volgers op Facebook. Op de Facebookpagina staan ook reacties van bewoners; ze vragen wanneer de schapen weer komen en schrijven dat ze het jammer vinden dat ze weer gaan. Dit alles verbindt de wijkbewoners.' Dat was ook het uitgangspunt was van de gemeente en de schapen zijn dus cum laude geslaagd.

'De bewoners waren gewend dat de gazons strak en netjes door ons werden gemaaid', vertelt Van Ommen. 'Maar dit jaar is er natuurlijk een heel ander beeld ontstaan. Ik had verwacht dat daarover veel meldingen zouden komen, maar dat is me heel erg meegevallen. Vroeger was alles wat steriel; nu heb je meer het gevoel dat je in de natuur loopt.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Stad+Groen.nl/artikel.asp?id=41-6075